

A fenyőfa

Állt az erdőben egy szép, sudár kis fenyőfa. Jó helye volt: nap is érte, levegő is simogatta, idősebb társai, lucfenyők meg jegenyefenyők zúgtak körülötte. De a kislefenyőnek minden vágya az volt, hogy magasabbra nőjön; a meleg napot, az üdítő levegőt sem élvezte, s ügyet se vetett a parasztyerekekre, akik ott jártak-keltek, fecsegték körülötte, amikor szamócaért, málnáért mentek az erdőre. Sokszor egész köcsöggel szedtek, máskor szalmaszálla fűtték fel a szamócaszemeket, aztán leültek pihenni a kislefenyő tövébe, és azt mondták:

- Milyen szép ez a kicsi fa! - S ezt a kislefenyő nem szívesen hallgatta.

A következő esztendőben egy jókora hajtással lett magasabb, újabb év múlva még egy hajtással; a fenyőfák hajtásaiból mindig meg lehet mondani, hány évesek a fák.

- Ó, ha akkora lehetnék én is, mint a társaim - sóhajtott a kislefenyő -, akkor messzire szétterjeszhetném ágaimat, koronámmal pedig kitekinthetnék a nagyvilágba!

Madarak fészkelnének az ágaim között, s ha szél támad, én is olyan méltóságosan bólogathatnék, mint azok ott!

És nem örült a napfénynek, sem a madárkának, még a szép kis piros felhőknek sem, amelyek napkeltekor, napnyugtakor elvitorláztak fölötte. Elközelgett a tél, csillogó-fehér hótakaró borította körülötte mindent, néha egy-egy nyúl iramodott el arra, és futtában átugrotta a kislefenyőt. Ó, milyen bosszantó volt! Két tél is elmúlt, míg végre a harmadikon akkorára nőtt, hogy a nyulak már nem ugorhatták át, meg kellett kerülniük. Ó, nőni, nőni, nagyra nőni és hatalmasra, mégiscsak ez ér legtöbbet ezen a világon - áhítozott a kislefenyő.

ősszel favágók jöttek az erdőre, és minden esztendőben kidöntöttek néhányat a legmagasabbak közül. A fiatal fenyő, amely időközben szépen felcseperedett, reszketve figyelt: a fenséges faóriások recsegve-ropogva zuhantak a földre. Fejszéivel lecsapkodták ágait, csupaszon hevertek; így, ágaitól fosztottan, soványan, alig lehetett megismerni őket, Aztán szekerre emelték a rönköket, a lovak közé csaptak, és elvitték őket az erdőből.

Hová vihették? S mi várhat rájuk?

Tavasszal, amikor a fecskék, gólyák visszatértek, megkérdezte tőlük a fenyő:

- Nem tudjátok, hová vitték a társaimat? Nem találkoztatok velük az úton? A fecskék nem tudtak róluk, de egy öreg gólya hosszan elgondolkozott, aztán bölintott, és azt mondta:

- Alighanem láttam a társaidat. Amikor Egyiptomból útra keltem, új hajókat láttam a tengeren. Pompás árbocaik voltak - a társaidból faraghatták őket, mert fenyőillatuk volt. Köszöntem is nekik, de igen magasan hordták a fejüket.

- Ó, lennék csak magasabb! Most a tengert járhatnám. Milyen is az a tenger, mesélj róla!

- Hosszú volna arról a mese! - felelte a gólya, és továbblépdelt.

- Örülj az ifjúságnak! - intették a napsugarak. - Örülj üde hajtásaidnak, a fiatal életerőnek, ami betölt!

És a szél csókot lehelt a fára, a harmat megkönnyezte, de a kis fenyőfa velük sem törődött.

Karácsony táján aztán fiatal fenyőket is kivágtak az erdőn, még olyanokat is, amelyek zsengebbek voltak a nyughatatlan fenyőfánál. Ezekről a zsenge fákról - a legszebbeket válogatták ki - nem csapkodták le a gallyakat, úgy rakták szekérre, s a lovak ezeket is elvitték az erdőből.

- Ugyan hová viszik őket? - töprengett a mi fenyőfánk. - Nem nagyobbak nálam, volt köztük egy, amelyik még kisebb is, mint én. Mért hagyhatták meg az ágaikat? Hová vihette őket a szekér?

- Mi tudjuk! Mi tudjuk! - zsinatolták a verebek. - Lent a városban benéztünk itt is, ott is a házak ablakán. Tudjuk, hová mentek a szekéren. Olyan pompa és fény veszi körül őket, amilyenről te nem is álmodol! Bekukucskáltunk az ablakon, és láttuk őket: meleg szobában álltak szépséges díszekkel, aranyalmával, mézeskaláccsal, sokféle játékkal agatták tele az ágaikat, s az ágak hegyén száz meg száz gyertya fénylett.

- És aztán? - kérdezte a fenyőfa, és reszketett minden ága. - És aztán? Aztán mi történt?

- Többet nem láttunk. De ez gyönyörűséges Szép volt.

- Hátha engem is szerencse ér, s megjárhatom ezt a ragyogó utat! - ujjongott a fenyőfa. - Hiszen ez még nagyszerűbb, mint a tengereket járni! Ó, hogy epedek, hogy vágyakozom! Bár itt volna már újra a karácsony! Vagyok már akkora, mint a társaim, akiket tavaly a városba vittek. Csak már szekérre emelnének! Csak ott állhatnék már a meleg szobában, pompa és fényesség közepette! Vajon mi következik aztán? Biztosan még jobb lesz, még szebb, különben minek díszítenének föl olyan gazdagon? Utána még nagyszerűbb, még pompásabb dolgok várnak rám. De mik azok? Ó, hogy mennék már, hogy vágyom el innét! Magam sem tudom, mi lelt.

- Örülj nekünk! - mondta a levegő meg a napsugár. - Örülj az üde ifjúságnak itt az isten szabad ege alatt!

De a fenyőfa nekik sem tudott örülni. Nőtt, nőtt, ahogy csak erejétől telt, s zöldellt télen-nyáron. Az emberek, akik látták sötétzöld pompájában, azt mondták: "De szép fa ez!" És karácsony táján őt vágták ki elsőnek. Velejéig hatolt a fejsze, s egy mély sóhajjal elzuhant. Kínzó fájdalmat érzett s félájultan feküdt a földön; nem tudott most a szerencséjére gondolni, elszomorította, hogy meg kell válnia szülőföldjétől, a helytől, ahol felnövekedett; tudta, hogy nem látja soha többé kedves öregebb társait, körül a kis bokrokat, virágokat, talán még a madarakat sem. Bizony, az utazás nem volt kellemes.

Csak akkor tért újra magához, amikor társaival együtt lerakták egy udvaron, s hallotta, hogy egy ember így szól:

- Ez a legszebb! Ezt választjuk.

Aztán két libériás inas egy szép, tágas terembe vitte a fenyőfát. A falakon körös-körül arcképek függtek, a cserépkályha mellett magas kínai vázák pompáztak - oroszlán díszítette a tetejüket -, hintaszékek, selyemhuzatú heverők voltak a nagy szobában, meg hatalmas asztalok tele képeskönyvekkel, játékokkal, amelyek százszor száz tallérba kerültek - legalábbis így mondták a gyerekek. A fenyőfát egy homokkal megtöltött, nagy hordóba állították: a hordót senki sem láthatta,

mert zöld szövettel vonták be, és egy nagy, tarka szőnyegre állították. Ó, hogy remegett a fenyőfa, hogy leste-várta, mi következik!

Inasok és szobalányok léptek a szobába, és díszítéséhez láttak. Színes papírból kivágott kis hálókat aggattak ágaira; a hálókat cukorkákkal töltötték meg; aranyozott almát, diót függesztettek fel gallyaira - úgy festettek, mintha rajta termettek volna. Ágai hegyére vagy száz piros, kék, fehér gyertyát erősítettek. Zöld tűi között babák ringatóztak, szakasztott olyanok voltak, mint az emberek, csak kicsinyek - a fenyőfa még sohasem látott ilyeneket -, fönt, a fa csúcsán pedig egy nagy aranycsillag tündöklött. Szép volt, ó, milyen szépséges szép!

- Ma este - mondták körülötte -, ma este meggyújtjuk minden gyertyáját.

"Ó, csak már este volna! - sóvárgott a fenyőfa. - Csak már meggyújtának a gyertyáimat! Vajon mi következik aztán? Eljönnek-e társaim az erdőből, s látnak-e engem? Bekukucsálnak-e a verebek? Gyökereket ereszten-e itt, s így állok-e feldíszítve, télen-nyáron, örökéig?"

A roppant vágyakozásba belefájdult a kérge, a kéregfájás pedig éppen úgy gyötri a fákat, mint az embereket a fejfájás.

Aztán végre meggyújtották a gyertyákat az ágain. Micsoda ragyogás! Micsoda pompa! A fenyőfának minden ága beleremegett; az egyik gyertya le is perzselte zöld tűit egy jó darabon.

- Jaj, istenem! - kiáltozták ijedten a szobalányok, s gyorsan eloltották a tüzet.

Most már vigyáznia kellett, nehogy megint elfogja a remegés. Pedig ó, hogy félt! Folyton attól reszketett, hogy elveszíti valamelyik ékességét - szinte esztét vette a kápráztató ragyogás. De egyszer csak kitárult a szárnyasajtó, s egy sereg gyerek rontott be, olyan hevesen, mintha föl akarnák dönteni a fát. A felnőttek nyugodt léptekkel követték őket. A kicsinyek némán álltak egy pillanatig, aztán megint kitört belőlük az ujjongás, de úgy, hogy zengett belé a nagy szoba. Körültáncolták a fenyőfát, és egymás után szedegették le róla az ajándékokat.

- Mit akarnak? - töprengett a fa. - Ugyan mi lesz velem?

A gyertyák tövig égtek az ágain, s akkor gyorsan elfújták őket, aztán megengedték a gyerekeknek, hogy leszedjék a fáról, amit csak megkívánnak. Azok megrohmozták, hogy csak úgy recsegték az ágai; ha a csúcsát meg az aranycsillagot nem erősítették volna a mennyezethez, talán fel is döntenék.

A gyerekek boldogan ugráltak körülötte pompás játékaikkal; a fára már ügyet se vetett senki, legföljebb az öreg dajka pillantgatott ágai közé, de ő is csak azt nézte, nem felejtettek-e egy almát vagy fügét a fán.

- Most egy mesét! Egy mesét! - hízelegtek körül a gyerekek egy alacsony, kövér embert, és odavonszolták a fenyőfa alá. A kövér ember leült a fa tövébe.

- Itt erdőben vagyunk - mondta -, s hátha a fának is hasznára válik, ha meghallgatja a mesét. Hanem igazán csak egy mesét mondok el. Válasszatok: Mákszem Matyiról akartok hallani, vagy Együgyű Jankóról, aki lebukszázott a grádicson, mégis becsületet nyert, és feleségül kapta a királykisasszonyt?

- Mákszem Matyiról mesélj! - kiáltották néhányan. - Együgyű Jankóról! - követelték a többiek. Nagy zshivaj kerekedett. Csak a fenyőfa állt szótlanul és tűnődve, s azt gondolta: "Velem már nem is törődnek!" Pedig hát ő már kivette a részét a dicsőségből.

És a kövér ember mesélt Együgyű Jankóról, aki lebecskázott a grádicson, mégis becsületet nyert, és feleségül kapta a királykisasszonyt. A gyerekek tapsoltak, és azt kiabálták:

- Mesélj még! Mesélj!

Mákszem Matyi történetét is hallani szerették volna, de be kellett érniük Együgyű Jankóval.

A fenyőfa némán és elgondolkozva meredt maga elé: az erdei madaraktól nem hallott efféle mesét soha. "Együgyű Jankó lebecskázott a grádicson, mégis megkapta a királykisasszony kezét! Igen, úgy látszik, ez a világ sora!" - tűnődött, és elhitte a mesét az utolsó szóig, hiszen olyan derék embernek látszott, aki elmondta! "Bizony, bizony, ki tudja! Hátha egyszer én is lebecskázom a grádicson, és királykisasszonyt kapok feleségül!" - álmodozott. S már előre örült a másnapnak; biztosan újra gyertyákkal, játékokkal, aranyos gyümölcsökkel ékesítik fel.

"De holnap nem remegek! - fogadkozott. - Szívből örülök majd a pompámnak. Holnap újra meghallgatom Együgyű Jankó történetét, talán még Mákszem Matyit is", és hallgatagon, tűnődve virrasztott egész éjszaka.

Reggel inasok és szolgák léptek a nagy szobába.

"Újra feldíszítenek!" - gondolta ujjongva a fenyőfa.

De megfogták, és kivonszolták a szobából, föl vitték a lépcsőn a padlásra, s egy sötét zugba állították, ahová egyetlen napsugár sem ért el.

"Hát ez meg micsoda? - kérdezte magában a fa. - Mit csináljak itt? Hiszen ide egy hang se jut el hozzám!"

Nekidőlt a falnak, és gondolkozott, gondolkozott: Ráért: napok mentek, éjszakák múltak, de a padlásra nem ment föl senki. Végre megjelent valaki, de csak azért, hogy néhány ládát állítson a sarokba. A fenyőfa ott állt a sötét zugban, s már úgy látszott, hogy mindenki megfedkezett róla.

"Odakinn most tél van - vigasztalta magát. - Kemény és fagyos a föld, hó takar mindent. Most nem tudnak elültetni, azért kell ebben a zugban megvárnom a tavaszt. Lám, gondot viselnek rám. Milyen jók is az emberek! Csak olyan sötét ne volna, s akadna valami társam!"

- Cin, cin! - cincogta egy előíramodó egérke. Aztán odaszaladt egy másik is. Körülszimatolták a fát, és besurrantak az ágai közé.

- Rettenetesen hideg van! - panaszkodtak a kiségek. - Különben egészen jó itt, igaz-e, te öreg fenyő?

- Nem vagyok én öreg! - felelte a fenyő. - Vannak nálam sokkal öregebbek.

Honnan jöttél? - kérdezték az egerek. - És mit láttál? - Szörnyen kíváncsi szerzetek voltak. - Mesélj nekünk a világ leggyönyörűbb helyéről, ha ugyan jártál ott! Voltál-e az éléskamrában, ahol sajtok illatoznak a polcon, és sonkák lógnak a rúdról? Ahol fagygyertyán táncol az egérnép? Soványan megyünk be oda, és kövéren jövünk ki. Jártál-e ott?

- Ott nem jártam - felelte a fenyőfa. - De mesélek nektek az erdőről, ahol nap süt, és madarak énekelnek.

És elmesélte egész ifjúságát. A kisegerek még sohasem hallottak ilyen mesét, buzgón hallgatták, és azt mondták a végén:

- Ó, de sok mindent láttál te! És milyen boldog voltál!

- Boldog? - kérdezte a fenyő, aztán újra végiggondolta, amit elmondott. - Csakugyan, egészen szép idők voltak azok!

Aztán elmesélte, mit látott karácsony este, amikor mézeskaláccsal aggatták teli, gyertyákat gyújtottak az ágain.

- Ó! - álmélkodtak az egérek. - Milyen boldog is lehettél, öreg fenyő!

- Mondtam már, hogy nem vagyok öreg! - bosszankodott a fenyő. - Ezen a télen hoztak az erdőről. A legszebb korban vagyok. Csak nagyon magasra nőttem.

- Olyan szépen tudsz mesélni! - lelkesedtek a kisegerek. És másnap éjjel magukkal hoztak még négy egéret, hogy azok is hallhassák a fenyőfa meséit. A fenyő pedig minél tovább mesélt, annál jobban emlékezett ifjúságára, és azt sóhajtotta magában:

"Mégiscsak szép idők voltak azok! De visszatérhetnek, még visszatérhetnek egyszer! Együgyű Jankó is lebucskázott a grádicson, mégis megkapta a királykisasszony kezét, hátha nekem is királykisasszony jut feleségül!" - és az erdő legszebb fiatal nyárfája jutott az eszébe. Az ő számára az a kis nyárfa volt a világ legszebb királykisasszonya.

- Ki az az Együgyű Jankó? - kérdezték az egérek. És a fenyő elmondta nekik az egész mesét - karácsony este minden szavát megjegyezte magának. Az egerek majdnem a fa csúcsáig szökdeltek gyönyörűségükben. A következő éjjel már egész sereg egér hallgatta a fenyőfát, vasárnap pedig két patkány is odavetődött, de ezek ócsárolták a mesét, s elszomorították vele az egérekét. Most már nekik sem tetszett olyan nagyon a fenyőfa meséje.

- Csak ezt az egyetlenegy mesét tudod? - kérdezték a patkányok.

- Csak ezt - felelte a fenyő. - Életem legboldogabb estéjén hallottam, csakhogy akkor még nem tudtam, milyen boldog vagyok.

- Nyomorúságos mese ez! Nem tudsz olyat, ami faggyúról meg szalonnáról szól? Valami éléskamramesét?

- Olyat nem tudok - mondta a fenyő.

- Akkor ajánljuk magunkat! - És a patkányok faképnél hagyták. Lassanként a kisegerek is elmaradoztak, és a fenyőfa keserűen sóhajtotta - Milyen jó is volt, amikor a fűrges kisegerek körém telepedtek, és a meséimet hallgatták! ők is elfelejtettek. Most már csak akkor leszek boldog, ha egy napon levisznek innen.

De mikor lesz az, mikor?

Egy reggel emberek jöttek fel a padlásra, félretolták a ládákat, és kiráncigálták a sötét zugból a fenyőt. Nem bántak éppen szelíden vele, odacsapták a padlóhoz, s egy szolgál már vonszolta is a lépcső felé, ahol fényesen sütött a nap.

- Újra kezdődik az élet! - ujjongott a fenyő. Érezte az üde levegőt, az első napsugarakat - kinn volt az udvaron. Olyan gyorsan történt vele mindez, hogy ideje sem volt végignézni magát. Volt elég látnivaló körülötte. Az udvaron túl viruló kert illatozott; rózsák hajoltak üdén, mosolyogva az alacsony sövényre, a virágzó hársak között fecskék cikáztak, és boldogan csivitelték: "Csivitt, csivitt, a párom, az van itt!" De persze nem a fenyőfára értették.

- Most aztán élek! - örvendezett a fenyőfa, és kinyújtóztatta az ágait, de jaj, megsárgult és elszáradt minden kicsi tűlevele.

Ott hevert csalán és gaz között az udvar sarkában. De a csúcsán még ott tündöklött az aranycsillag, s visszaverte a napsugarakat.

Az udvaron vidáman játszottak a gyerekek, akik karácsony este körül táncolták a fenyőfát, és annyiszor örültek neki. A legkisebbik most odaszaladt hozzá, és leszakította csúcsáról az aranycsillagot.

- Nézzétek, mit találtam ezen a csúnya, vén karácsonyfán! - kiáltotta, és rátaposott a száraz ágakra, amelyek recsegve törtek le kis csizmája alatt.

A fenyőfa elnézte az üdén virágzó, szép kertet, aztán végigtekintett magán, és szégyenkezve vágyott vissza a padlás sötét zugába. Az erdőre gondolt, üde ifjúságára, a vidám karácsonyestire meg a kisegerekre, akik olyan gyönyörűséggel hallgatták Együgyű Jankó meséjét.

- Elmúlt, minden elmúlt! - sóhajtott a szegény fenyőfa. - Mért is nem örültem akkor, amikor még örülhettem volna? Most már késő!

Jött egy fejszés ember, és föl vágta a fenyőfát; jókora nyaláb aprófa lett belőle. Föllobogott a nagy üst alatt, s mélyeket sóhajtott, olyan hangosan, hogy puskaropogásnak hallatszott. A kint játszó gyerekek be is szaladtak, leguggoltak a tűzhely elé, belenéztek, és harciasan kiabáltak: "Piff-puff!" A fenyőfa pedig minden roppanásnál - egy-egy sóhaj volt minden roppanása - egy nyári napra gondolt, vagy egy téli éjre kinn az erdőben, amikor csillagok szikráztak fölötte; a karácsonyestire gondolt meg Együgyű Jankóra, az egyetlen mesére, amit hallott és elmesélt. Végül nem maradt belőle más, csak egy marék hamu.

A gyerekek tovább játszottak az udvaron; a legkisebbik a mellére tűzte az aranycsillagot, amely azon a boldog estén a fenyőfa legszebb ékessége volt. De annak az estének vége; vége a fának is, vége a mesének is; vége, vége - minden mesének ez a vége.